

SPIRENDE ORD-BOG

Udarbejdet og redigeret af Iben Claces og Pelle Jon Møller
til udstillingen *Spirende Ord* på Nivaagaards Malerisamling, april 2019

Note til læseren:

Denne skrifttype indikerer, at ordet defineres vha. baggrundsviden fra sproget.dk (Dansk Sprognævn) eller Den Danske Ordbog. Etymologi og baggrundshistorik fra Oxford Living Dictionaries samt mere rudimentære betydnings- og oprindelsesforklaringer fra slangster.dk, Urban Dictionary, Wikipedia og lign. opslagsværker er også angivet med denne skrifttype.

Denne skrifttype indikerer egne definitioner, (nye) betydninger og (almen) kontekst i sammenhæng med projektet og udstillingen *Spirende Ord*.

Projektet og udstillingen *Spirende Ord* er blevet til med økonomisk støtte fra Huskunstnerordningen under

STATENS KUNSTFOND

og fra Kulturpuljen under

**Tak til samtlige 200 deltagende elever i workshopforløbet *Spirende Ord*
- uden jer var der slet ingen ordbog:
Tak for at minde os om, at sproget skaber virkeligheden.**

Adem – Idiot

En adem. Substantiv, optræder i slangordbøger, fra tyrkisk: Idiot eller taber. Er vandret ind i tyrkisk sprog fra arabisk *ādam*. Kan også være et efternavn (drengenavn).

En nedsettende betegnelse for en person, man synes jævnt mindre godt eller direkte dårligt om, som ikke er klog, gør noget dumt eller ikke er helt rigtig i hovedet: "Hold kæft, din adem!" En variant, hvor et drengenavn bruges på tilsvarende måde, er Adam og Arne: "Din arne!"

Bro – Ven

En bro. Substantiv, forkortelse for *brother* (bror) fra engelsk: Ven. Også anvendt som udråbsord, hvor den tilnærmelsesvis betydning kan være "Helt ærligt mand!", "Hej" etc.

I dansk slang-sammenhæng et ord, der har været på banen siden 1980'erne, muligvis tidligere, med rødder i den engelske forkortelse: fx *his baby bro* (*hans lillebror*) og *bro.*, anvendt foran fornavn i adressering af medlemmer af en religiøs orden, fx *Bro. Felix*, samt det nordamerikanske slang for en mandlig ven, ofte som tiltaleform, fx 'Not cool, bro.' Ordet, inkl. dets anvendelse som tiltaleform, anvendes ofte for at betegne/afgrænse 'brødre' fra 'ikke-venner'/fjender. I Spirende Ord-kontekst interessant, da læsningen, om end ikke udtalen af ordet 'bro', giver semantiske associationer til 'stenbro' og 'brokvarterer' (københavnske bydele).

I 2019 kan man på moderne dansk lige så vel omtale en 'bro' fra Nørrebro (eller *Nørrebrox*, som det kaldtes en overgang) med det bedagede danske udtryk 'brormand'. I rapgenren forekommer ordene 'bror' og 'brødre' som værende direkte udskiftelige med 'bro'. Alle (*bro*, *bror*, *brormand*) har samme betydning og angiver, at man er bundet sammen med et venskabeligt, åndeligt og/eller socialt (stærkt) bånd, selv om man ikke er blodsbeslægtede (sammenligneligt med det engelske udtryk *Brother from another mother*: 'Bror fra en anden mor').

Chille – Slappe af

Verbum, (o. 1992), fra engelsk. Infinitivformen er 'at chille' -r, -de, -t – chill 'kølne af', udtrykket chille ud, der er beslægtet med/synonym med 'at stene (ud)' samt at slappe helt af, især sammen med andre, fx med dæmpet lys og musik.

Som Spirende Ord er udtrykket endnu bredere brugt – ikke blot som fysisk tilstand, men lige så høj grad som mental eller psykisk tilstand: 'At lade roen falde på sig' eller 'mærke lettelse'. At tage noget 'chilled' angiver ordets brug som adjektiv – at tage noget på en afslappet, ikke-opfarende måde: Fx 'Hans forældre er rimeligt chilled omkring det', dvs. afslappede omkring situationen. På især i sms, chat og lign. kan svaret på, hvad man laver, lyde "Chiller bare", som betyder, at man ingenting foretager sig/ikke laver noget særligt.

Deli – Pot

En deli. Substantiv, oprindelse ukendt. Betyder pot (rusmiddel), en joint.

Et substantiv, som bekræfter det gamle ordsprog "Kært barn har mange navne", og at nye generationer/ subkulturer skaber deres egne betegnelser. I Spirende Ord indgår således to nye betegnelser for rusmidler udvundet af Cannabis Satvia-planten, jf. *Sjuu*.

'Deli' har intet med forkortelsen for 'delikatesse' at gøre, selv om begge former for indtag (rusmiddel og føde) kan være *fråderen*, jf. dette.

Dibs – Helle for...

Udråbsord fra substantiv, (o. 2010), fra engelsk. *Dib* stammer oprindeligt fra midten af det 18.årh. engelsk, hvor det betyder småsten, som brugtes i børneleg, tidligere *dib-stones*. Bruges i forbindelser som at kalde, melde, sige, råbe *dibs* (på, for ..) kræve el. få førsteret til; sige helle for; reservere. Formen *dips* anvendes også.

Anvendes som udråb til at markere, at man har retten til at være førstevælger: "Dibs for forsædet!" eller for at reservere fx en person, man har romantisk interesse i: "Dibs på hende dér!"

Flus – Penge

Substantiv, med oprindelse i fransk og arabisk *flouze*: Penge.

Et substantiv, som bekræfter det gamle ordsprog "Kært barn har mange navne", og at nye generationer/ subkulturer skaber deres egne betegnelser. I Spirende Ord indgår således to nye betegnelser for penge, jf. *para*.

Fløde – For meget af det gode

Fra substantiv 'fløde', nu adjektiv: Lidt for sød, lidt for indsmigrende. Slesk.

Dette Spirende Ord har intet med et mælkeprodukt at gøre og således heller ikke udtrykket "at skumme fløden." Har muligvis rødder tilbage i, at nogen kunne være 'en flødebolle' (sproget.dk definerer flødebolle anvendt som slangord: "(fed) opblæst og selvglad mand"). *Fløde* er beslægtet med, om ikke synonym med, det også anvendte engelske adjektiv *corny*, som betegner en handling, adfærd eller person, der er banal grænsende til det pinagtige.

Fråderen - Lækkert

Adjektiv – fra substantiv i bestemt form (o.2000); dannet til fråde. Jf. 'grineren' og lignende dannelser i især børns og unges sprog. Indikerer at noget er meget lækkert, smager godt eller ser godt ud – udtrykket "have fråderen (på)" samt tillige i betydningen at være meget sulten og evt. spise for meget. Vedr. '-eren' som suffiks i Spirende Ord, jf. *LOL* og *Kogeren*.

Som Spirende Ord et adjektiv anvendt som udtryk for, at noget, der ikke nødvendigvis har med indtag af føde at gøre, er yderst lækkert, tiltalende eller positivt, fx: "Den nye sang er totalt fråderen!"

Gız – Pige

En gız. Substantiv, fra tyrkisk: Pige (datter, dame etc.).

Et tiltrækkende hunkønsvæsen. Sammenligneligt med *krid*, som også betegner en (implicit) lækker (ung) pige. *Gız* kan være 'damer' (pluralis), *krid* en bestemt pige.

Göt – Bagdel

En göt. Substantiv, fra tyrkisk: Bagdel.

Ordet betegner slang for røv, mås, numse, fx: "Shuf hendes göt" – "Se hendes røv/numse". Også i den sproglige konstruktion 'at tage røven på nogen' anvendes *göt* som direkte synonym for det danske substantiv, fx i rapperen Gillis tekst "Habibi Aiwa": "Folk ta'r götten på hinanden..."

Habibi – Ven

En habibi. Substantiv, fra arabisk, oprindeligt: 'Min elskede'. Oftest anvendt om hankøn. Det arabiske ord om hunkøn er *habibt*. Synonymer: Skat, *baby*.

Som Spirende Ord endnu bredere anvendt med betydningen 'Min ven'. Er vandret ind i dansk på samme måde som *wallah*, jf. dette. At kalde nogen 'habibi' eller være 'habibi' indikerer et venskabsforhold, der er så tæt som et familieforhold: Relationen kan være venskabelig, nær eller intim, alt efter kontekst.

Kogeren – Kedeligt, mærkeligt

Adjektiv – fra substantiv, oprindeligt slang for brandert eller skævert (at være fuld eller skæv).

I Spirende Ord anvendes 'kogeren' oftest som et adjektiv, der betegner noget, som er kedeligt, mærkeligt eller begge dele. Konstruktionen med suffikset '-eren' gør ordet beslægtet med *Fråderen*, jf. dette.

LOL – Sjovt

Udråbsord (o. 1994), fra engelsk, forkortelse af Laughing Out Loud eller Laugh Out Loud, *Griner højtlydt*; forkortelsen oprindelig især brugt i sms, chat og lign. LOL er optaget af Oxford-ordbogens online-udgave, hvor det angives som værende et udråbsord fra ca. 1980'erne. I Oxford Living Dictionaries angives tillige verbum-form uden objekt, *LOL'd* og *LOLing*: 'I literally LOL'd when the updates popped up'; 'I was LOLing at the teeny tiny little sign'.

LOL (udtalt "Lål") bruges nu også ofte som mundtligt udsagn, når man vil give udtryk for, at man finder noget er sjovt, humoristisk og/eller halvvejs pinagtigt morsomt. Jf. også XD.

Meme – Kopieret billede

Et meme. Substantiv (o. 1999), fra engelsk. Afledt af græsk *mimeme* 'efterligning'. Betegner fænomen, hvor et (humoristisk) billede, videoklip el.lign. kopieres og deles på internettet og undervejs antager nye former og/eller en betydning, der ofte er helt løsrevet fra originalens. Tillige en internet-idé, adfærd eller lign., der hurtigt spredes fra person til person, ofte via internettet.

Som Spirende Ord anvendes 'meme' endnu bredere: Man kan tale om personer eller adfærd som *memes*, hvilket indikerer, at der er noget arketyrisk, stereotypisk eller efterlignelsesværdigt over dette. Jf. også *Swag*.

M8 – Makker

En M8. Substantiv, fra sms, chat og internetsprog, opr. engelsk: Makker, kammerat, ven.

Ordet anvendes udelukkende skriftligt. En forkortelse, hvor tallet otte skal udtales på engelsk – *eight*: 'Meight' bliver så lydligt til *mate* – det engelske ord for makker.

Ordet afspejler det, man kunne kalde 'forkortelses-kulturen', som implicit ligger i hastigheden, hvormed der kommunikeres/skrives på sms, chat og internet. Jf. også *YOLO* og *LOL*.

I modsætning til *XD*, jf. dette, hvor bogstavernes lydige dimension er fuldkommen arbitrær ift. det grafiske signal, kræver M8, at læseren kender tallets udtale og véd, at det skal ske på engelsk: "Motte" har dog ingen endnu hørt om?

Historikken i at anvende udtalen af tal og bogstaver er kendt tilbage fra 1980'erne, muligvis tidligere, *Crazy4U* betyder således *Crazy for you*, "Skør med dig".

Dog skal vi ikke glemme, at vores 'nye' bogstav @, snabel a, opstod i klosterlivet i den europæiske middelalder, når munke, hvis bestilling det var at afskrive manuskripter, sparede tid – effektiviserede! – ordet *at* (engelsk: ved, på) ved at føre slutstregen rundt om det første bogstav fremfor at have besværet med at skrive endnu et bogstav. Så 'forkortelses-kulturen' er sandsynligvis temmelig meget ældre, end vi lige umiddelbart forestiller os...?

Noia – Skræmmende

Adjektiv – fra substantiv (o. 1999), forkortelsen bruges både mundtlig og skriftligt. Kort form af *paranoia*, der stammer fra det græske ord for forfølgelsesvanvid. Ordet betegner oprindeligt – og også som forkortelse – en følelse af at være forfulgt, ofte uden ydre anledning.

Anvendes som Spirende Ord oftest som adjektiv når man taler om, at noget er skræmmende: "Den nye sæson af *Vikings* (tv-serie, red.) er så noia!" eller "Dén kniv er

noia skarp!" Ligeledes kan man have *noia på*, forstået som en følelsesmæssigt skræmmende eller presset tilstand: "Jeg havde noia på hele weekenden."

Para – Penge

Substantiv, fra tyrkisk: Penge.

Et substantiv, som bekræfter det gamle ordsprog "Kært barn har mange navne", og at nye generationer/ subkulturer skaber deres egne betegnelser. I Spirende Ord indgår således to nye betegnelser for penge, jf. *Flus*.

Selfie – Fotografi, som en person tager af sig selv

En selfie. Substantiv (o. 2013), fra engelsk. *Selfie* er dannet af *self* 'selv' og diminutivsuffixet *-ie*, jf. *birdie* (lille fugl). Betegner fotografi, som en person tager af sig selv og evt. andre, typisk med en *smartphone* for at lægge det ud på sociale medier.

Nok det ord blandt de Spirende, som er mest kendt og brugt på tværs af generationer og aldersgrupper. Vi har dog til gode at se verbum-formen *at selfie* (tage en selfie) blomstre frem, om nogensinde?

Sjuu – Pot

Substantiv, oprindelse ukendt. Alternative stavemåder: *Ju*, *Shu* og *Sju*. Rusmiddel udvundet af Cannabis Satvia-planten: Hash, fra engelsk *hash*, fra 1959 if. Barnhart Dict. 1990; kortord for *hashish*, som er fra arabisk 'hamp'. På kinesisk *ma ren hua* (麻仁花 = hamp frø blomst), der sandsynligvis stammer den semitiske rod, *mjr*, som betyder hamp. Af denne sproglige rod er også spiret det spanske *mejorana* og det engelske *marjoram* ('oregano'), som alle relaterer sig til ordet *marihuana*.

I Mexico omtales *marihuana* tillige som 'kinesisk oregano', hvorved ringen tilnærmelsesvist er sluttet.

Et substantiv, som bekræfter det gamle ordsprog "Kært barn har mange navne", og at nye generationer/ subkulturer skaber deres egne betegnelser. I Spirende Ord indgår således to nye betegnelser for rusmidlet, jf. *Deli*. Tilbage i 1960'ernes Danmark var det nødvendigt at markere en generationsdistancering, hvorfor ordet 'hash' delvist blev reserveret til myndigheders og ordensmagts brug (Den Danske Ordbog citerer avisindlæg 1967: "... nu hedder det galar.") Selv om stadig anvendes, er listen over synonymmer lang (følgende er ikke udtømmende – og der skelnes ikke mellem topskuds- og harpiks-derivater):

Marihuannacigaret, Græs, Den fede, Tjald, Ryger, Skunk, Joint, Jay, Fjolletoak, Peter Belli-cigaret, Mary Jane, MJ, Maria Huanna, Sisterly Love, Pind, , Kaya, Kush, Røg, Ganja, Galar, Klump, Bhang, Nol etc. Betegnelsen *marihuana* er udbredt i spansk og engelsk sprogbrug og anvendes på linje med det danske *hash* også af officielle/statslige instanser.

Snappe – Sende

Verbum, oprindelse i mediet *Snapchat*, hvor der sendes billeder.

Ordet kendes naturligvis allerede på dansk som i sætningen "At snappe efter vejret," men er som Spirende Ord betegnelsen for at sende noget til andre – fx billeder over internettet.

Swag – Smart

Adjektiv – fra substantiv (o. 2009), fra engelsk. Betyder oprindeligt cool, fed, smart, sej eller cool udstråling og attitude. Ordet *swag* kommer af det engelske verbum *swagger*, der beskriver en måde at gå på. *Swagging* betegner en svævende og fast måde at gå på, der primært blev brugt af mænd i 1700-tallet, som en form for måde at vise dominans på.

I dag har ordet taget mange flere betydninger til sig, men bliver primært anvendt som et andet ord for det engelske *cool* og bruges også til at beskrive tøjstil. Ordet var ganske populært i starten af 2010'erne, men har i dag fået en mere generel ironisk undertone, og er mere gået hen og blevet et ironisk *meme*, jf. dette.

Ubbe – Ubehageligt

Adjektiv, forkortelse for ubehageligt. Slår man Ubbe op, findes ordet som egennavn på søn af Regnar Lodbrog, der skal have været dansk konge en kort tid; død 877/878 i England. Bror til Sigurd Orm-i-Øje, Ivar Benløs og Halvdan. Adjektivet har dog ikke det fjerneste med egnavnet at gøre.

Wallah – Jeg sværger

Udråbsord (o. 2001), fra arabisk, oprindeligt 'Ved Gud', dvs. 'jeg sværger ved Gud'. Anvendes for at understrege eller intensivere et andet ord eller et udsagn – "Jeg sværger!"

Som Spirende Ord er ordet vandret fra jargon blandt nydanskere ind i børns og unges sprog som udtryk, der ikke nødvendigvis markerer en bestemt etnisk baggrund, tilhørsforhold endsige socialklasse, fx: "Wallah, jeg er træt!"

XD – Sjovt

Adjektiv, fra sms, chat og internetsprog, oprindeligt opstået i Japan: Sjovt. En variant er at skrive X'et med lille: *xD*.

Et humørikon, der som grafisk stiliseret tegn eller piktogram med få sammensatte tegn mere eller mindre let kan læses/fortolkes som et ansigtsudtryk: Bogstaverne *XD* skal i de fleste smileyer læses/ses fra siden (læseretning højre), så X'et er øjnene og D'et munden. Oprindeligt opstået blandt japanske mangafans (red.: *manga*, en tegneserieform). Betegner glæde og/eller ironi – som en mellemting mellem en meget glad smiley (:D) og *LOL* (jf. dette). Fra email-tidens spæde begyndelse til i dag har den simple gengivelse udviklet sig i retning af mindre stiliserede og varierede humørikoner.

Her sker det særlige for et Spirende Ord, at et grafisk udtryk, der er opfundet til skriftligt brug, hvor det alene er bogstavernes form, der er afgørende, finder vej til det mundtlige sprog (udtales: "Eks De"). Et ord, der viser, at sproglig udvikling – og at sproget som en levende, organisk størrelse – i høj grad afspejler omgivende faktorer i form af banebrydende opfindelser og samfundsudvikling: Internettet har skabt mange nye ord og måder at kommunikere på, men det helt særlige for ordet *XD* er, at man går fra skrift til tale – og ikke den modsatte vej. Ordets globale aspekter reflekteres også i, at en grafisk stilisering af latinske bogstaver, brugt af en inderkreds af fans i en asiatisk kulturkreds, spredt sig relativt hurtigt og nu (forår 2019) indgår som adjektiv i danske unges sprog.

YOLO – *Carpe diem*

Udråbsord - fra substantivforbindelse (o. 2012), fra engelsk, forkortelse af *You Only Live Once*, Du lever kun én gang; forkortelsen oprindelig især i sms, chat og lign. Udtryk for at man kun har ét liv og derfor bør få det bedste ud af det/ at man skal nyde livet før det er for sent. *YOLO* blev optaget af Oxford-ordbogens online-udgave o. 2014, hvor det angives som et akronym fra ca. 1960'erne.

YOLO (udtalt "Johlåw") kan også defineres som udråbsord og bruges nu mundtligt som sådan: Et udtryk for noget, der "bare er godt" og "bare skal gøres", en form for *Just do it!* (jf. slogan fra sportsmærket Nike).

Redaktørerne af nærværende Spirende Ordbog betragter ordet som en moderne variant af *Carpe Diem* (*Grib dagen!*, oprindelig latin fra Horats "Oder".)